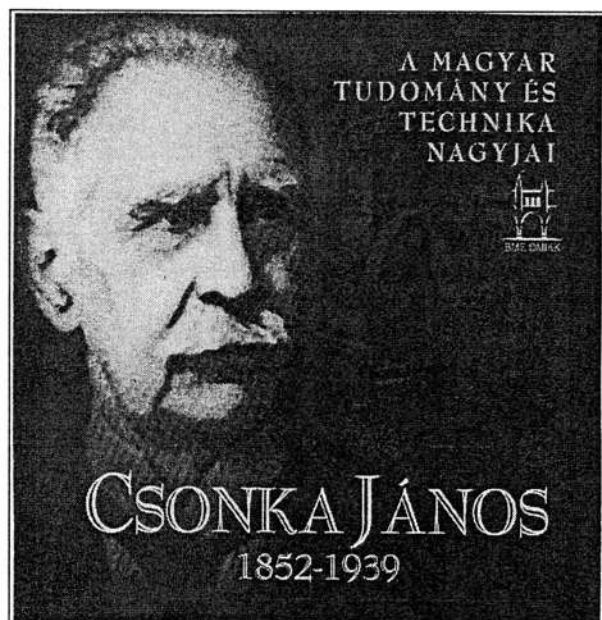

Tudomány- és technikatörténet CD-ROM-on XV.

Csonka János (1852–1939)

A BME OMIKK tudománytörténeti műhelye 1999-ben indította el azt a multimédia CD-ROM sorozatot, amely a műfaj adta sokoldalú lehetőségek kihasználásával állít maradandó emléket a műszaki tudományok kiemelkedő magyar képviselőinek. A sorozat első négy kiadványát – *The Voice of the Martians*, *Magyarok a világ tudományos-műszaki haladásáért*, *Gábor Dénes (1900–1979)*, *Millner Tivadar (1898–1988)* – a *TMT* 2001. 8. száma ismertette. A tudósok és feltalálók digitális arcképcsarnoka a közelmúltban újabb kiadvánnyal gazdagodott: „A Magyar Tudomány és Technika Nagyjai” sorozat keretében harmadikként látott napvilágot a „*Csonka János (1852–1939)*” című alkotás (1. ábra).

1. ábra A CD-ROM borítója

A Műegyetem egykori tanműhelyvezetőjének, az első magyar gázmotor megalkotójának, a világ első karburátora társfeltalálójának, a Magyar Autó-

klub egyik megalapítójának, a későbbi legendás Csonka Gépgyár megálmodójának életét és munkásságát bemutató mű hangzóanyagokkal, álló- és mozgóképek sokaságával gazdagon illusztrálva hét fejezetben mutatja be mindazt, amit e nagyszerű hazánkfiáról tudni érdemes.

A *Csonka János kora* című fejezet három tanulmánya ismerteti:

- a magyar motoripar megszületését és 1930-ig tartó fejlődésének jellemzőit (*Keresztessy István*),
- az ipartörténeti fejlődés korszakváltásainak tükrében a mérnökszerepek megváltozását (*Németh József*),
- a hazai automobilizmusban különleges szerepet játszó, 1901-ben megjelent első magyar autós szakkönyv (*Herzfeld Mór*) részleteit.

A *Csonka János élete és munkássága* című, a kiadvány gerincét alkotó fejezet öt részből áll. Az első rész *Csonka Pál* 1959-ben apjáról írt monográfiáját tartalmazza. A *Csonka János és a Magyar Autóklub* az autóklub 1930-as Jubiláris Évkönyvének azon részleteit idézi, amelyek Csonka Jánosról tesznek említést. A harmadik rész *Csonka János, az ember* címmel neves tudománytörténészek (*Bátyai Jenő*, *Horváth Tibor* és *Terplán Sándor*) írásainak részleteit gyűjti csokorba. A negyedik fejezet az életmű kronológiai feldolgozását (*Csonka János élete az évszámok tükrében*), az ötödik a Csonka Jánosról szóló mintegy félezer tételes válogatott irodalmat (*Csonka János munkássága a szakirodalom tükrében*) tartalmazza.

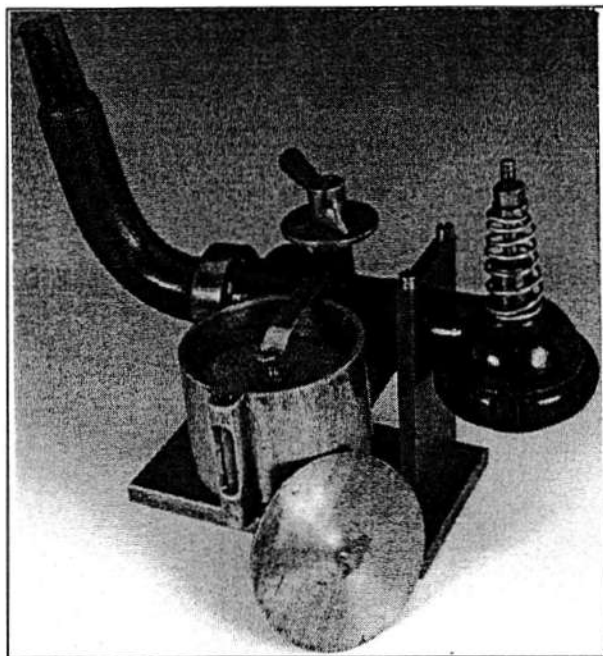
A *Csonka Gépgyár önéletrajza* című fejezet teljes terjedelmében tartalmazza *ifj. Csonka János* és *Csonka Béla* azonos címmel írt, és a Szentimrévárosi Egyesület jóvoltából 1996-ban megjelent könyvének anyagát, amely bemutatja az 1925-ben alapított és 1949-ben államosított gyár történetét,

eredményeit, korának páriját ritkító szociális jellemzőit.

A *Műegyetem: a sikerek záloga* című fejezet annak az intézménynek a tevékenységét mutatja be, amely alapot és keretet biztosított a sikerek eléréséhez. Ezen belül külön részek ismertetik az egyetem történetét alapításától napjainkig, a Gépészmérnöki Kar 1867–1932 közötti fejlődésének eseményeit és eredményeit, az autómérnök-képzés első 50 évét, valamint *Mába érő tegnapok* címmel az egyetem országos és világhírű nagyjait.

A hatodik fejezet *Tisztelgő utókor* címmel azt ismerteti, hogy utcanévtől szoborig, emléktáblától alapítványig mi, hol és milyen formában őrzi Csonka János emlékét Magyarországon. A hetedik fejezet *Múzeumok relikviái* címmel azokat a tárgyi, nyomtatott és személyes Csonka-emlékeket mutatja be, amelyek a Közlekedési, az Országos Műszaki, a Bélyeg-, Haris Autó-, Posta-, Textil- és Tűzoltómúzeum, valamint a mezőkövesdi Gépmúzeumban találhatóak (2. ábra).

E Csonka-enciklopédia multimédia-anyagát a *Médiatár* fejezet képviseli. Ennek *Kislexikon* része közel 100 olyan szócikket tartalmaz, amely az előző fejezetek szöveganyagának csatolójaként további ismereteket közöl. A *Képtár* rész 12 alcím alatt több mint 400 fényképet, ábrát, rajtot és dokumentumot sorol, jelentős részük először lett publikálva. A *Hangtár* rész *Kulcsár István* 1979-ben Csonka Bélával Buffalóban készített riportját adja közre. A *Filmtár* (több mint 30 perc) 5 egségből áll, ezek a Csonka Jánosról készült egyetlen amatőrfilmet, *Préda Tibor* 1981-ban Csonka Jánosról készített ismeretterjesztő alkotását, a 2002. májusi emlékkiállítás, valamint az októberi kiállítás és emlékkonferencia eseményeit mutatják be; az ugyanitt szereplő diaporáma-összeállítás korabeli zenei aláfestéssel a századforduló autós képeslapjairól ad áttekintést.

2. ábra A világ első karburátora az Országos Műszaki Múzeum gyűjteményében

A kiadvány létrehozásában közel félszáz neves szakember működött közre, felelős szerkesztője jelen sorok írója, audioszerkesztője *Vida László*, digitális szerkesztője *Magyar László*, videoszerkesztője *Mosonyi László* volt; a rendkívül színvonalas képanyagot *Fenyvesi Róbert*, *Huszár János*, *Kádas Tibor* és *Oberländer Sándor* készítette. A kiadvány mecenatúráját a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarától az R-Copy Plus Kft.-ig közel 20 kiemelkedő intézmény (többek között Az Ipar Műszaki Fejlesztéséért Alapítvány, a MÁV, a Magyar Posta, a Magyar Rádió, a Magyar Szabadalmi Hivatal, az OTP Bank) vállalta; a művet 2600 Ft + áfa áron (iskoláknak és könyvtáraknak engedménnyel) a kiadó Értékesítési és Marketing Csoportja forgalmazza.

Árkos Iván
(BME OMIKK)

A szövegdigitalizálás menedzselése

A könyvtáraknak és levéltáraknak többféle szolgáltatás és technológia áll a rendelkezésükre, hogy hozzáférhetővé tegyék a könyveket, folyóiratokat, kéziratokat és más nyomtatott dokumentumokat. Egy digitalizálási projekt vezetőjének a lehetőségek eme tárháza egyszerre átok és áldás is. Kérdés, hogyan lehet egy ilyen folyamatot minél pontosabban és hatékonyabban irányítani. A szerző a döntéshozatait segítő ellenőrző listát ad azoknak a

vezetőknek, akik a már meglévő irányelveket, szolgáltatásokat szeretnék alkalmazni a szövegek digitalizálásához. (Ebben a kontextusban a „szöveg” szélesebb körű nyersanyagot jelent, ide tartoznak a kézzel írt vagy nyomtatott, egyetlen lapból vagy kötetből álló, illetve eredeti nyomtatott formában, vagy mikrofilmen, fénymásolatban meglévő dokumentumok.)